

ODRŽIVI
RAZVOJ
ZA SVE

Siromaštvo starijih u Srbiji i Agenda 2030

Autorka: Lidija Kuzmanov

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Analiza je pripremljena u okviru Platforme "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

Uvod

Demografsku sliku Republike Srbije poslednjih godina karakteriše starenje stanovništva, uz konstantan rast udela starijih (65+)¹ i smanjenje udela mladih (do 15 godina starosti). Uzrok takve slike je dvojak: sa jedne strane je produžetak očekivanog trajanja života² (usled unapređenog kvaliteta života i napretka medicinske nauke), a sa druge strane smanjenje nataliteta i negativan prirodni priraštaj.³

Udeo stanovništva starijeg od 65 godina, 2020. godine, iznosio je 21,12% naspram 14,28% stanovništva starosti do 15 godina. Da populacija Republike Srbije stari jasno ukazuju i vrednosti Indeksa starenja,⁴ čija se vrednost povećala sa 139,5 u 2016. godini na 144,1 u 2020. godini. Projekcije stanovništva, koje je radio Republički zavod za statistiku (RZS), ukazuju da će se broj stanovnika u Republici Srbiji konstantno smanjivati u svim starosnim kategorijama. Ipak, smanjenje će biti veće u kategoriji mladih nego u kategoriji starijih od 65 godina, te će se udeo starih i dalje povećavati (do 22,2% u 2041. godini), dok će se udeo mladih i dalje smanjivati (do 12,5% u 2041. godini).⁵

Ove demografske promene, povezane sa starenjem, zahtevaju promene javnih politika, posebno u odnosu na sisteme socijalne i zdravstvene zaštite, penzione sisteme, ali i na prilagođavanje ekonomije većem broju starijih, što podrazumeva i zapošljavanje, adekvatno stanovanje, razvoj i celoživotno učenje, kao i prilagođene usluge (Todorović i Vračević, 2019).

Potrebu za prilagođavanjem na međunarodnom nivou prepoznale su i Ujedinjene nacije 2002. godine kada je usvojen Madridski internacionalni plan akcije za starenje (MIPAA) sa Regionalnom implementacionom strategijom (RIS). MIPAA predstavlja ključni međunarodni dokument globalne politike starenja, koji daje preporuke o delovanju u oblastima posledica starenja stanovništva, kao i aktivnog učešća i dobiti starijih osoba.

1 Pojam starijih predstavlja sociološki pojam i razlikuje se u različitim kulturama i sredinama. Zarad praćenja fenomena starenja i položaja starijih osoba, različite međunarodne organizacije usvajale su različite starosne granice za starije osobe. Ujedinjene nacije (UN) koriste starosnu granicu od 60 godina, te se starijima smatraju osobe starije od 60 godina. Istovremeno, Svetska zdravstvena organizacija (SZO) starijima smatra osobe starije od 65 godina. Međunarodna organizacija rada (MOR) radno sposobnim stanovništvom smatra osobe starosti 15-64 godine, a osobe starije od 65 godina su van kontingenta radne snage. Uzimajući u obzir statističku praksu u Republici Srbiji, u okviru ove analize starijima se smatraju osobe starije od 65 godina (65+).

2 U periodu od 2010. do 2019. godine, očekivano trajanje života zabeležilo je kumulativni rast od 1,7 godina, sa 74,01 na 75,71 godina. Kao posledica pandemije Korona virusa, vrednost ovog indikatora smanjena je na 74,24. Podaci preuzeti sa DevInfo baze, RZS.

3 Više od četvrt veka Srbija beleži negativne stope prirodnog priraštaja. U periodu od 2010. godine stope prirodnog priraštaja beleže kontinuiran pad ovog indikatora, te je stopa prirodnog priraštaja opala je sa -4,8% na -8%. Godina 2020. usled pandemije Korona virusa dodatno je doprinela ovom negativnom trendu. Podaci preuzeti sa DevInfo baze, RZS.

4 Indeks starenja jedan je od osnovnih demografskih indikatora, a predstavlja odnos populacije starije od 60 godina i populacije mlađe od 20 godina. Vrednosti indeksa starenja dostupne su u DevInfo bazi podataka, RZS <http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries/asp/Home.aspx>

5 Udeli izračunati prema projekcijama RZS, scenario sa konstantnim parametrima, dostupnim na: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/180203?languageCode=sr-Cyrl>

Ujedinjene nacije su na samitu održanom septembra 2015. godine usvojile i rezoluciju o Agendi za održivi razvoj do 2030. godine (Agenda 2030). Agenda 2030 je univerzalna strategija i od država potpisnica se očekuje da mobilisu sve resurse kako bi ciljevi bili ostvareni do 2030. godine. Agenda 2030, sa svih 17 ciljeva, uključuje tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine. Cilj 1 Agende posvećen je iskorenjivanju siromaštva u svetu. Imajući u vidu da Agenda predstavlja globalnu stratešku odrednicu, u okviru ciljeva nisu posebno apostrofirane određene vulnerabilne kategorije (poput starijih, mladih, Roma, stanovnika ruralnih područja i sl.), ali je nedavno objavljeni *Izveštaj o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja za 2021. godinu* ukazao na udaljavanje od cilja smanjenja siromaštva za starije od 65 godina u Republici Srbiji.

U cilju sagledavanja ovog problema, u okviru projekta Održivi razvoj za sve, koji je posvećen promociji Agende 2030 i ciljeva održivog razvoja, a koji Fondacija Centar za demokratiju realizuje u partnerstvu sa Fondacijom Ana i Vlade Divac uz finansijsku podršku Nemačke agencije za razvoj i Švajcarske agencije za razvoj, pripremljena je analiza Siromaštvo starijih u Srbiji i Agenda 2030.

Agenda 2030 – COR 1 u Republici Srbiji

Agenda za održivi razvoj do 2030. godine i 17 ciljeva održivog razvoja (COR) koje su usvojile sve države članice Ujedinjenih nacija u septembru 2015. godine, predstavljaju globalni strateški okvir za održivi razvoj kome treba da streme sve države članice i međunarodni relevantni akteri. Agenda 2030 uključuje tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine.

Vlada Republike Srbije je direktno učestvovala u razvoju i pisanju Agende održivog razvoja direktnim učešćem predstavnika države na globalnim forumima na kojima su definisani ciljevi održivog razvoja. U prethodnom periodu pripremljena su dva izveštaja o sprovođenju Agende 2030 u Republici Srbiji: *Dobrovoljni nacionalni izveštaj 2019. godine* i *Izveštaj o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja za 2021. godinu* (objavljen 2022. godine).

COR 1 – *Svet bez siromaštva* predviđa okončanje siromaštva svuda i u svim oblicima i obuhvata 7 potciljeva koji se prate na osnovu 13 indikatora (Aneks: Tabela 1). U Republici Srbiji, trenutno se prati napredak u odnosu na 5 potciljeva, na osnovu devet indikatora (Babović, 2022).

Prema nalazima *Izveštaja o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja do 2030. godine u Republici Srbiji 2021. godinu*, Republika Srbija je i dugoročno (2013–2020), i kratkoročno (2016–

2020), ostvarila značajan napredak u smanjenju rizika od siromaštva i rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti. Pored povećanja stope rizika od siromaštva u periodu 2013–2015, od 2016. godine dolazi do njenog pada i u 2020. godini beleži se najniža stopa od kada se meri u Srbiji (21,7%). Napredak u smanjenju rizika od siromaštva ostvaren je kod svih starosnih grupa osim starijih (65+) kod kojih se beleži značajno udaljavanje od cilja i kratkoročno i dugoročno.⁶

Drugi pokazatelj kojim se prati napredak u pogledu siromaštva predstavlja stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti. Ovaj pokazatelj, pored rizika od finansijskog siromaštva, obuhvata i pokazatelj materijalne deprivacije, odnosno uskraćenosti u zadovoljavanju osnovnih potreba usled nedostatka finansijskih resursa, kao i pokazatelj intenziteta rada u domaćinstvu. Trendovi posmatrani na osnovu ovog indikatora pokazuju značajan napredak i dugoročno i kratkoročno, za sve starosne grupe (Babović, 2022).

Umeren napredak ostvaren je i u odnosu na potcilj 1.3 koji predviđa primenu odgovarajućih nacionalnih sistema socijalne zaštite usled povećanja udela korisnika socijalne zaštite u ukupnoj populaciji. U Izveštaju (Babović, 2022) je naglašena razlika u pogledu ostvarenosti ovog potcilja na dugi i kratak rok. Dugoročno posmatrano Republika Srbija se približava cilju, dok je usled pada udela korisnika socijalne zaštite (nakon 2018. godine) na kratak rok, to približavanje cilju usporeno.

Značajno udaljavanje od cilja registrovano je u mobilizaciji resursa za primenu politika okončanja svih oblika siromaštva (potcilj 1.a). U skladu sa metodologijom praćenja napretka, posmatraju se izdvajanja za tri sektora: zdravstvena zaštita, obrazovanje i socijalna zaštita. Posmatrano odvojeno prema sektorima, značajan napredak beleži se samo u oblasti izdvajanja za zdravstvo, dok je značajno udaljavanje od cilja zabeleženo u odnosu na sektore obrazovanja i socijalne zaštite (Babović, 2022).

⁶ U skladu sa metodologijom Evrostata za praćenje napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, svaka promena od 1% i više smatra se značajnom (+1% predstavlja značajan napredak, dok -1% predstavlja značajno udaljavanje od cilja). Promene od 0 do 1% smatraju se umerenim.

Siromaštvo starijih u Republici Srbiji

Siromaštvo se danas najčešće sagledava kao multidimenzionalni koncept. Dimenzije koje su identifikovane kao značajne za razumevanje i konceptualizaciju pojma siromaštva su: materijalni standard (dohodak, potrošnja i imovina), zdravlje, obrazovanje, aktivnosti pojedinca (uključujući i rad), politički uticaj, socijalni kontakti i veze, životna sredina i nesigurnost (ekonomska i fizička) (Stiglitz, Sen, & Fitoussi, 2009; videti internet sajt Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva).

Sagledavanje životnog standarda pojedinaca se uglavnom i dalje usredsređuje samo na materijalnu dimenziju i na njeno merenje, prevashodno u okviru koncepta apsolutnog i/ili relativnog siromaštva.

Apsolutno siromaštvo predstavlja nemogućnost zadovoljenja bazičnih, minimalnih potreba, dok *relativno siromaštvo* podrazumeva nemogućnost ostvarenja životnog standarda koji je odgovarajući u odnosu na društvo u kome pojedinac živi (Tim za socijalno uključivanje, *a*).

U okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji (EU) i usklađivanja sistema nacionalne statistike sa statističkom praksom EU, Republika Srbija prihvatila je koncept relativnog siromaštva kao nacionalni koncept merenja ovog fenomena.

Relativno siromaštvo može da se sagledava i meri na različite načine. Pojam se uglavnom vezuje za dohodovno siromaštvo. Najčešće korišćen indikator relativnog (dohodovnog) siromaštva je **stopa rizika siromaštva**. Stopa rizika siromaštva predstavlja udeo lica čiji je dohodak po potrošačkoj jedinici nakon socijalnih transfera niži od 60% medijane nacionalnog dohotka po potrošačkoj jedinici (Tim za socijalno uključivanje, *b*). Republički zavod za statistiku (RZS) od 2013. godine sprovodi Anketu o prihodima i uslovima života (SILC) i na osnovu nje se prati kretanje relativnog siromaštva u Republici Srbiji.

Rezultati Ankete o prihodima i uslovima života (SILC) pokazuju da je stopa rizika od siromaštva 2020. godine u Republici Srbiji bila najniža od početka praćenja ovog indikatora i iznosila je 21,7%. Posmatrano prema starosti postoje primetne razlike u stopama rizika od siromaštva između starosnih kategorija, stope su znatno više za decu 0–17 godina i mlade 18–24 godine (24,2% i 23,6% respektivno), kao i starije kategorije stanovništva (23% kod starih 55–64 godine i 22% kod starih 65 i više godina), a niže od proseka za stanovništvo starosti 25–54 godine (19,6%).

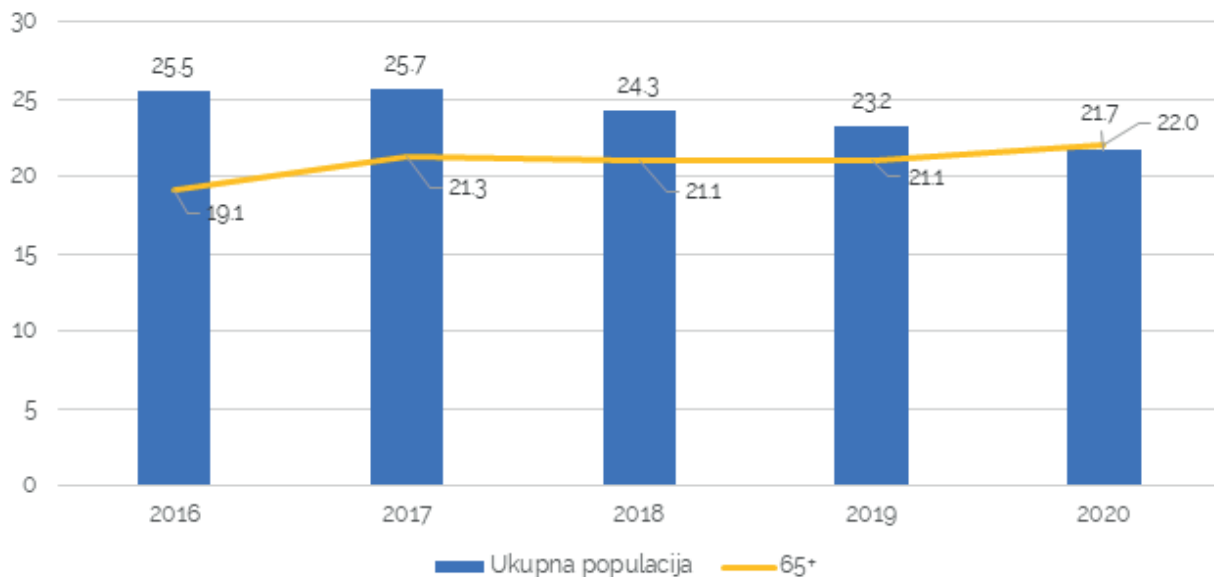
Tabela 1. Kretanje stope rizika od siromaštva po starosnim grupama, u %

	2016	2017	2018	2019	2020
0-17	30,2	30,5	28,8	28,9	24,2
18-24	32,6	29,7	24,0	25,6	23,6
18-64	26,0	25,7	24,0	22,3	20,9
25-54	25,4	24,9	23,1	21,9	19,6
55-64	25,4	25,8	23,9	21,7	23,0
65+	19,1	21,3	21,1	21,1	22,0
Ukupna populacija	25,5	25,7	24,3	23,2	21,7

Izvor: RZS, Baza podataka posvećena Ciljevima održivog razvoja, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01020101?languageCode=sr-Latn>

Ukoliko posmatramo trend kretanja stope rizika siromaštva, na šta je ukazano i u *Izveštaju o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja*, primetan je značajan napredak u pogledu smanjenja rizika od siromaštva kod svih starosnih grupa osim starijeg stanovništva (55–64 i 65+). Kod starije populacije beleži se značajno udaljavanje od cilja, odnosno stopa rizika od siromaštva raste poslednjih godina.

Grafikon 1. Kretanje stope rizika od siromaštva ukupne populacije i populacije starijih (65+), 2020. godine

Izvor: SILC, RZS

Penzija predstavlja ključnu zaštitu od rizika od finansijskog siromaštva, te je stopa rizika od siromaštva penzionera iznosila 19,4% (RZS, 2021). Koliki je značaj penzija i drugih socijalnih

transfera⁷ pokazuje podatak da je stopa rizika od siromaštva pre socijalnih transfera i penzija iznosila 78,8% za starije od 65 godina.

Budući da koncept relativnog siromaštva nije najpogodniji za praćenje kretanja stope rizika siromaštva tokom vremena, potrebno je i kontinuirano praćenje apsolutnog siromaštva. Praćenje apsolutnog siromaštva je važno ne samo sa aspekta praćenja dinamike broja siromašnih, već i zbog formulisanja javnih politika za smanjenje siromaštva (Tim za socijalno uključivanje, c).

Stopa apsolutnog siromaštva pokazuje udeo pojedinaca u društvu koji ne mogu da zadovolje osnovne potrebe i čiji su dohodak/potrošnja ispod praga (linije) siromaštva. Linija apsolutnog siromaštva se u osnovi utvrđuje na osnovu nutricionističkog minimuma i strukture potrošnje najsiromašnijih domaćinstava. Uobičajeno, linija se u određenom vremenskom trenutku fiksira i indeksira sa indeksom potrošačkih cena.

Podaci Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, o kretanju apsolutnog siromaštva, na osnovu podataka iz Ankete o potrošnji domaćinstva (APD), pokazuju da u Republici Srbiji 2020. godine osnovne potrebe nije moglo da zadovolji približno 446 hiljada stanovnika, odnosno 6,9% ukupnog broja stanovnika. Stopa apsolutnog siromaštva beleži konstantan pad u periodu od 2014. godine, mada je i dalje nešto viša nego tokom perioda 2008–2012. godine.

Prema ovom podatku, lica starija od 65 godina, tokom prethodnih 10 godina bila su u većoj meri siromašna u odnosu na prosek populacije i tek 2020. godine se njihov položaj u značajnoj meri popravio, te su dostigli stopu siromaštva u nivou proseka populacije (stopa siromaštva starijih iznosila je 6,8%, dok je prosečna stopa siromaštva bila 6,9%). Stopa apsolutnog siromaštva penzionera iznosila je 6,5% 2020. godine, što, kao i u slučaju relativnog siromaštva navodi na zaključak da penzije u značajnoj meri utiču na smanjenje siromaštva najstarijeg dela populacije u Republici Srbiji.

Tabela 2. Kretanje stope apsolutnog siromaštva po starosnim grupama, u %

	2016	2017	2018	2019	2020
0-13	8,4	9,1	7,6	8,2	10,6
14-18	8,5	10,6	8,2	8,5	7,9
18-24	8,4	9,0	8,6	8,2	10,3
25-45	6,4	6,0	5,6	5,7	5,8
46-64	7,0	6,7	6,8	6,2	5,4
65+	7,4	7,0	7,9	8,0	6,8
Ukupna populacija	7,3	7,2	7,1	7,0	6,9

Izvor: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika-siromastva/apsolutno-siromastvo/>

⁷ U skladu sa metodologijom SILC istraživanja, obuhvaćeni su svi vidovi socijalnih transfera, u novcu i u naturi, koje domaćinstvo ili pojedinac može da dobije.

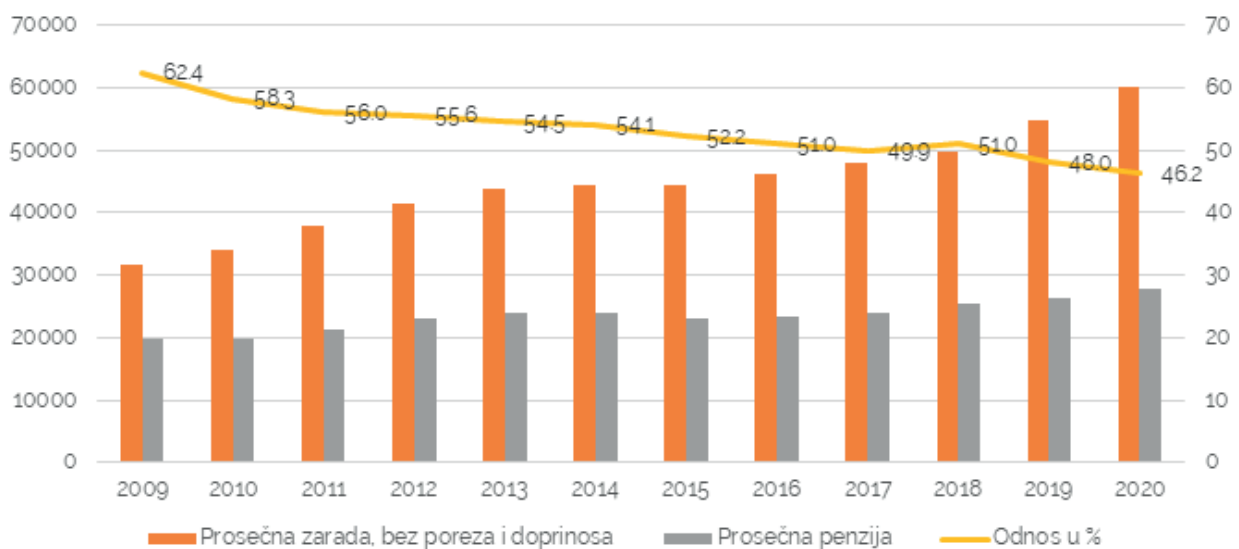
U Republici Srbiji, penzija je od ključnog značaja za materijalno blagostanje u starosti i preduslov dostojanstvenog života, posebno kod osoba koje žive bez mlađih, zaposlenih članova domaćinstva, koji bi svojim prihodima mogli da ojačaju prihode domaćinstva.

Prema podacima Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje (PIO fond), prosečna penzija 2020. godine iznosila je 27.759 dinara, a penziju je primalo 1.692.282 lica (24,5% ukupnog broja stanovnika). Od tog broja starosnu penziju primalo je 1.090.631 lica, odnosno 64,5%.

Decembra 2020. godine, 887.290 lica (52,5%) primalo je penziju ispod 25.000 dinara, a čak 104.093 lica (6,2%) penziju ispod 10.000 dinara (PIO fond, 2021 b).

Za sagledavanje materijalnog položaja starijih važan indikator je odnos prosečne penzije i prosečne zarade bez poreza i doprinosa. Ovaj indikator nam govori kakav je prosečan životni standard penzionera u odnosu na životni standard prosečnog radnika, pod pretpostavkom da su plate i penzije njihov glavni izvor prihoda (Stanić, 2008). Ovaj odnos je od 2009. godine, kada je iznosio 62,4%, u konstantnom padu i u 2020. godini iznosio je 46,2%.

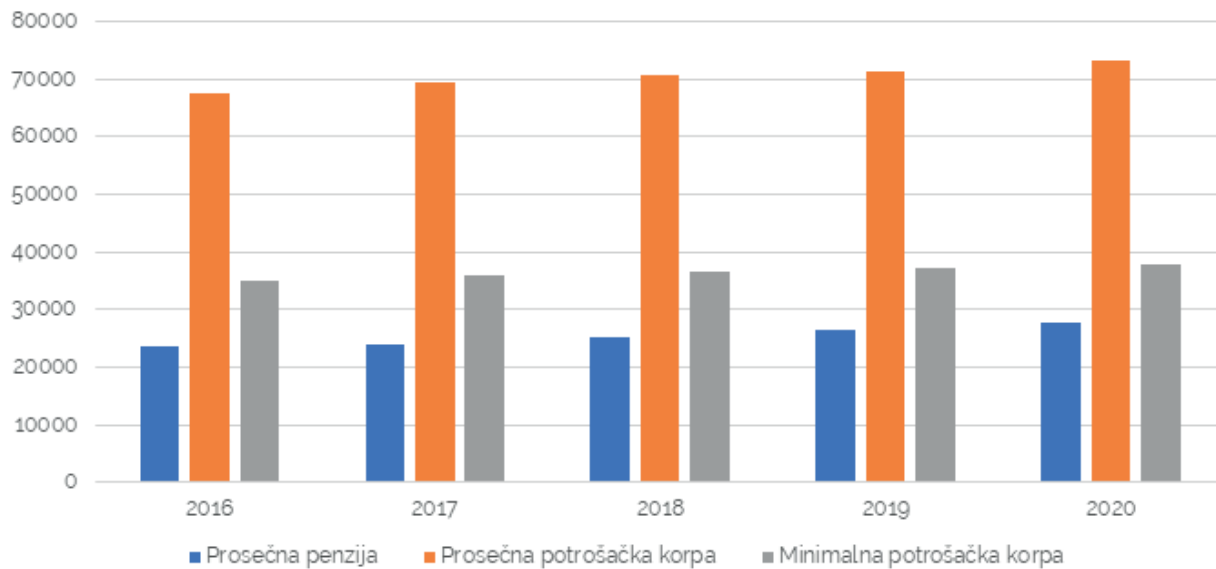
Grafikon 2. Odnos prosečne penzije i prosečne zarade

Izvor: PIO fond

Sliku materijalnog položaja starijih, te mogućnosti zadovoljenja osnovnih životnih potreba, upotpunjuje i sagledavanje odnosa prosečne penzije i potrošačke korpe. Tokom 2020. godine, prosečna potrošačka korpa iznosila je 73.322,69 dinara, dok je minimalna potrošačka korpa iznosila 37.860,56 dinara (Ministarstvo trgovine, 2021). Za pokriće prosečne potrošačke korpe bilo je neophodno 2,64 prosečne penzije, a za pokriće minimalne potrošačke korpe 1,36 prosečna penzija.

Grafikon 3. Odnos prosečne i minimalne potrošačke korpe i prosečne penzije

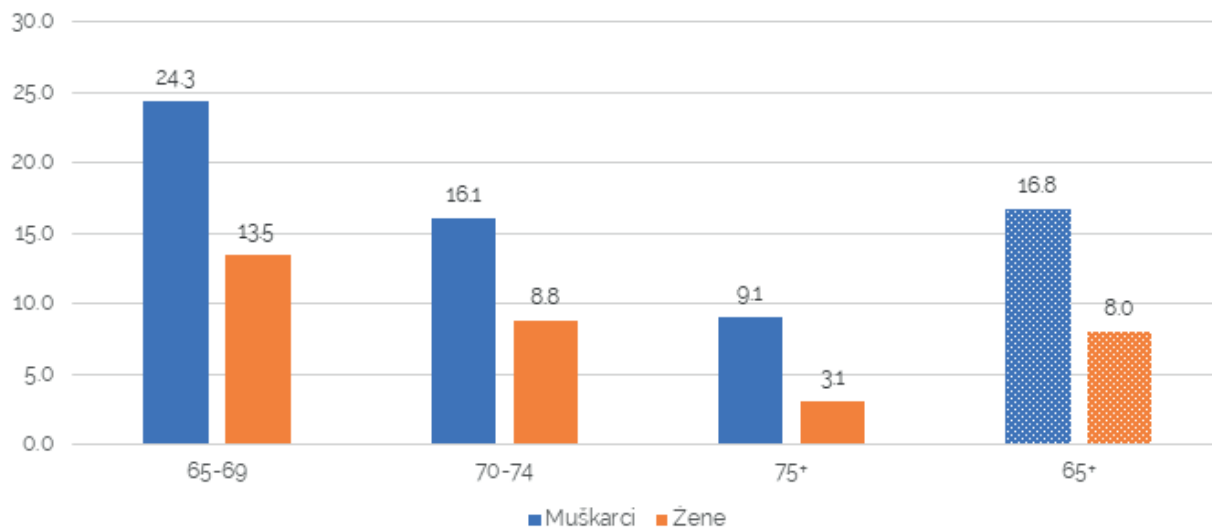
Izvor: PIO fond i Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija

Iako bi moglo da se očekuje da starije stanovništvo nije ekonomski aktivno, bar ne u smislu redovne zaposlenosti, potrebno je imati na umu da zakonski uslovi koji se danas tiču osoba koje su završile radnu karijeru i otišle u penziju na osnovu rada ili starosti, ostavljaju mogućnost da nastave da rade, odnosno da se radno angažuju kroz različite forme radnih aranžmana. Sa stanovišta socijalne uključenosti i obezbeđivanja blagostanja u starijem dobu veoma je važno da to radno angažovanje nije posledica prinude zbog neispunjenosti uslova za ostvarivanje pristojne penzije ili izrazito niskih penzija, koje primoravaju starije osobe da dopune prihode radom, iako možda ne bi odabrali tu alternativu u ovoj životnoj fazi (Babović, Veličković, Stefanović, Todorović i Vračević, 2018).

Prema podacima Ankete o radnoj snazi (ARS) stopa zaposlenosti za stanovništvo uzrasta 65 i više godina, 2020. godine, iznosila je 11,8%. Rodne razlike su primetne, jer je stopa za starije muškarce iznosila 16,8%, a za starije žene 8%. Razlike u stopama zaposlenosti primetne su i kada se kategorija starijih posmatra po potkategorijama (65-69, 70-74 i stariji od 75 godina), ali je značajno primetiti da preko 9% muškaraca i više od 3% žena starih 75 i više godina još uvek radi.

Najvećim delom radno aktivno starije stanovništvo angažovano je u poljoprivredi i aktivnostima domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe, što su, takođe, pretežno poljoprivredna domaćinstva. Što može, između ostalog ukazivati i na lošiji materijalni položaj starijih u ruralnim sredinama, te njihovu potrebu za dodatnom zaradom u starijim danima.

Grafikon 4. Stopa zaposlenosti starijih, prema polu, 2020. godine

Izvor: ARS, RZS

Borba protiv siromaštva starijih u Republici Srbiji

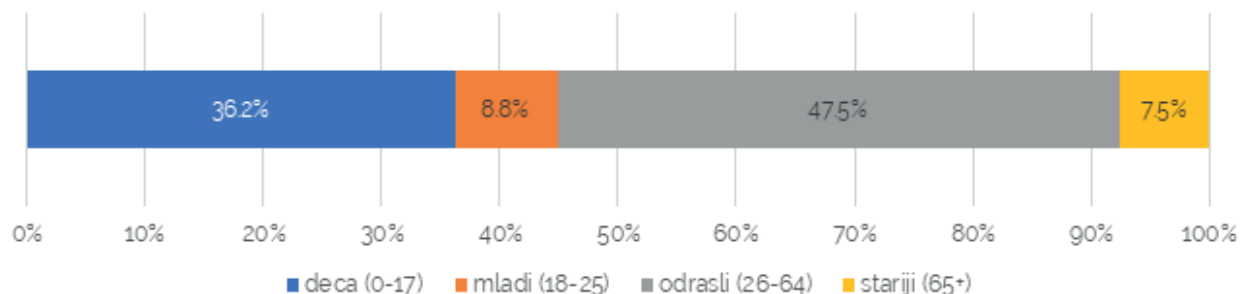
Socijalna zaštita, uz zdravstvenu zaštitu, predstavlja jednu od najvažnijih oblasti javnih usluga koje su potrebne da se obezbedi odgovarajuća podrška starijim osobama i unapredi njihovo blagostanje. Zbog činjenice da mnogi ne uspevaju da ostvare penzije adekvatne za samostalan život (bez deprivacije), kao i zbog smanjenih funkcionalnih kapaciteta, kod mnogih starijih lica koja nemaju podršku porodice, a nisu u stanju da adekvatno brinu o sebi, socijalna zaštita predstavlja jedan od stubova podrške za pristojan život. Ta podrška se ostvaruje kroz materijalnu podršku, ali i kroz usluge koje omogućavaju da starije osobe uz podršku nastave život u svom okruženju ili, onda kada ni to nije dovoljno, u ustanovama koje su specijalizovane za negu i brigu o starijim licima.

Prema podacima Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu (RZSZ), 2020. godine 18% korisnika na evidenciji centara za socijalni rad (CSR) bilo je starije od 65 godina, što je ispod njihovog učešća u ukupnoj populaciji (21,12%).

U decembru 2020. godine pravo na novčanu socijalnu pomoć (NSP), koja je jedno od osnovnih materijalnih davanja usmerenih na smanjenje siromaštva, koristilo je 90.028 porodica, odnosno 218.166 lica. Od tog broja 7,5% bila su starija lica, što je daleko najmanji udeo u starosnoj strukturi (47,5% su odrasla lica starosti 18-64 godine, a 36,2% deca). Ovako mali udeo starijih u

strukturi korisnika NSP nije isključivo posledica njihovog boljeg materijalnog položaja (stope i apsolutnog i relativnog siromaštva nisu značajno niže od proseka), već je delom i posledica uslova za ostvarivanje prava na NSP. Naime, među uslovima za ostvarivanje prava na NSP nalaze se i uslovi vezani za neposjedovanje nekretnina određene vrednosti i/ili zemljišta određene površine. Često su stariji vlasnici upravo takvih nekretnina i zemljišta, koji im ne donose potrebne prihode za život, a isključuju im mogućnost ostvarivanja prava na NSP. Iz tog razloga, neophodno je povesti računa o imovinskim uslovima i relaksirati ih za starije osobe.

Grafikon 5. Korisnici NSP, prema starosti, 2020. godine

Izvor: RZSZ

Iz godine u godinu sredstva izdvojena za socijalnu zaštitu u Republici Srbiji se smanjuju. Prema podacima predstavljenim u *Izveštaju o napretku o ostvarivanju ciljeva održivog razvoja do 2030. godine u Republici Srbiji*, udeo ukupnih državnih rashoda za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita) opao je sa 56% u 2015. godini na 51,2% u 2020. godini. Od posmatrana tri sektora, sektor zdravstvene zaštite zabeležio rast izdvajanja za 2,4 procentna poena, dok je sektor socijalne zaštite zabeležio smanjenje od čak 6,6 procentnih poena (sa 36,6% na 30%). Prikazana tendencija ne ide u prilog ostvarivanju postavljenog cilja mobilizacije svih resursa u borbi protiv siromaštva.

Tabela 3. Udeo ukupnih državnih rashoda za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita), u %

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Obrazovanje	7,4	7,4	7,7	7,8	7,7	6,7
Zdravstvo	12,1	12,3	12,6	13,3	12,5	14,5
Socijalna zaštita	36,6	35,9	35,8	34,6	34,2	30,0
Ukupno	56,0	55,6	56,1	55,7	54,3	51,2

Izvor: Internet stranica posvećena praćenju COR: <https://sdg.indikator.rs/sr-latn/o-ciljevima/>

Strateški i zakonodavni okvir relevantan za smanjenje siromaštva starijih

Strateški i zakonodavni okvir Republike Srbije

Jedan broj strategija donetih u proteklih deset do petnaest godina, utvrđivao je na posredan i neposredan način zaštitu starijih i poboljšanje njihovog položaja u celini. Tako je Republika Srbija u prethodnoj deceniji imala Nacionalnu strategiju starenja (za period od 2006. do 2015. godine), Strategiju razvoja socijalne zaštite (za period od 2005. do 2015. godine), Nacionalnu strategiju socijalnog stanovanja (donetu 2012. godine), Strategiju razvoja besplatne pravne pomoći (donetu 2012. godine), Strategiju za palijativno zbrinjavanje (donetu 2009. godine), itd.

Sve pomenute strategije su materijalni položaj starijih stavljale u fokus svojih ciljeva i mera (direktno i/ili indirektno). Nakon njihovog isteka Republika Srbija je slabo usvajala nove strategije koje bi definisale pravce razvoja u ovim oblastima. Tako trenutno ne postoji aktuelna strategija posvećena starijima, niti strategija posvećena smanjenju siromaštva. Proces izrade Strategije razvoja socijalne zaštite u par navrata je počinjao i određena polazna dokumenta su pripremljena. Tokom 2021. godine intenziviran je rad na pripremi ovog dokumenta, te se njegovo usvajanje očekuje do kraja 2022. godine.

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (Službeni glasnik RS, broj 34/2003, 64/2004 - odluka US, 84/2004 - dr. zakon, 85/2005, 101/2005 - dr. zakon, 63/2006 - odluka US, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014, 73/2018, 46/2019 - odluka US, 86/2019 i 62/2021) jedan je od najznačajnijih zakona koji reguliše prava starijih osoba, s obzirom na to da se njime uređuju dobrovoljno i obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje. Na osnovu člana 19 ovog zakona pravo na starosnu penziju stiče se kada osoba:

- 1) navršši 65 godina života i stekne najmanje 15 godina staža osiguranja;
- 2) navršši 45 godina staža osiguranja.

Izmenama ovog Zakona u prethodnim godinama, uslov za sticanje prava na starosnu penziju za žene izmenjen je i sa 60 godina povećan na 65 godina. Članom 19a predviđeni su uslovi i postepeno pomeranje ove granice do 2031. godine kada će uslovi za sticanje prava na starosnu penziju biti u potpunosti izjednačeni za žene i muškarce.

Zakon o socijalnoj zaštiti (Službeni glasnik RS, broj 24/2011) najvažniji je dokument kojim je uređena oblast socijalne zaštite, a koja uključuje materijalnu podršku i usluge namenjene starijem stanovništvu. Ove usluge uključuju usluge smeštaja, dnevni boravak i pomoć u kući. Prema članu 41 ovog zakona lice starije od 65 godina može biti korisnik prava i usluga socijalne zaštite ukoliko je njegovo blagostanje, bezbednost i produktivan život u društvu ugrožen rizikom usled starosti, invaliditeta, bolesti, porodičnih i drugih životnih okolnosti.

Zakon o socijalnim kartama (Službeni glasnik RS, broj 14/2021) usvojen je sa ciljem pravednije raspodele sredstava namenjenih za socijalnu zaštitu. Zakon uređuje uspostavljanje i vođenje jedinstvenog registra Socijalna karta, koji će omogućiti sagledavanje socijalnog i materijalnog statusa korisnika, a neophodan preduslov za to je prikupljanje i korišćenje podataka koji taj status određuju i to iz svih dostupnih izvora državne uprave. Sa stanovišta starijih, pretpostavka je da će im Socijalna karta olakšati pristup i povećati dostupnost socijalnoj zaštiti (kao i ostalim ugroženim kategorijama stanovništva).

Zakon o radu (Službeni glasnik RS, 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - odluka US, 113/2017 i 95/2018 - autentično tumačenje) definiše mogućnosti starijih lica da osnuju radni odnos. U skladu sa najnovijim izmenama Zakona o radu, korisnik starosne penzije, u slučaju radnog angažovanja može zaključiti ugovor o privremenim i povremenim poslovima (čl. 197), a da pri tom ne izgubi pravo na penziju.

Zakon o socijalnom stanovanju (Službeni glasnik RS, broj 72/2009) definiše lica koja imaju pravo na rešavanje stambenih potreba kao lica koja su bez stana, odnosno lica bez stana odgovarajućeg standarda i koja iz prihoda koje ostvaruju ne mogu da obezbede stan po tržišnim uslovima. Članom 10 ovog zakona predviđeno je da prednost u određivanju prvenstva imaju lica iz ranjivih grupa, u koje spadaju i lica uzrasta preko 65 godina.

Međunarodni strateški okvir

Madridski internacionalni plan akcije za starenje (MIPAA) sa Regionalnom implementacionom strategijom (RIS) predstavlja ključni međunarodni dokument globalne politike starenja, koji daje preporuke o delovanju u oblastima posledica starenja stanovništva, kao i aktivnog učešća i dobrobiti starijih osoba (Ujedinjene nacije, 2008). Ovim dokumentom prepoznata su tri prioriteta:

- 1) starije osobe i razvoj;
- 2) unapređenje zdravlja i blagostanja u starijem dobu; i
- 3) stvaranje okoline koja podržava i podstiče razvoj starijih.

Države potpisnice imaju obavezu da na svakih pet godina izveštavaju o implementaciji MIPAA-e i RIS-a, kao i o merama koje je neophodno da se preduzmu kako bi se stanje poboljšalo.

Republika Srbija potpisnik je Madridskog internacionalnog plana akcije za starenje i Nacionalna strategija o starenju za period od 2006. do 2015. godine predstavljala je dokument koji je u velikoj meri predstavljao i prenosio odredbe MIPAA-e i RIS-a u domaći strateški okvir. Tokom poslednje godine važenja Strategije sprovedena je evaluacija njene primene, koja je pokazala da se, uprkos pojedinim unapređenjima koja su postignuta, proces njene implementacije odvijao sporije nego što je to predviđeno. Pomenuta evaluacija ukazala je na neophodnost da eventualna nova strategija ima istih deset strateških pravaca kao i prethodna, te da smanjenje

siromaštva starijih treba da bude jedna od prioriternih oblasti delovanja (Babović i saradnici, 2018). U skladu sa obavezama preuzetim potpisivanjem MIPAA, tokom 2021. godine Republika Srbija pristupila je izradi Izveštaja o primeni MIPAA-e.

Evropski stub socijalnih prava (*EU Pillar of Social Rights*) predstavlja važan okvir politika koji sadrži 20 principa koji treba da dovedu do jačanja socijalne dimenzije EU. Princip 15 se odnosi na prihode i penzije u starijem životnom dobu. On sadrži dve važne smernice:

- 1) radnici i samozaposleni u penziji imaju pravo na penziju u skladu sa doprinosima i garantovani adekvatni dohodak; žene i muškarci treba da ostvare jednake mogućnosti u penzijskim pravima;
- 2) svaka osoba u starijem dobu ima pravo na resurse koji omogućavaju dostojanstven život.

Pored toga, i drugi principi Evropskog stuba socijalnih prava relevantni su za obezbeđivanje kvalitetnog života u starijem dobu, poput zdravstvene zaštite, uključivanja osoba sa invaliditetom, dugotrajne nege, podrške u stanovanju, pristupa osnovnim uslugama i dr. Republika Srbija kao zemlja kandidat za članstvo u EU u obavezi je da svoje javne politike uskladi, između ostalog i sa principima Evropskog stuba socijalnih prava.

Zaključci i preporuke

Trend produžetka života i demografsko starenje stanovništva zahtevaju poseban fokus i posvećivanje politikama starenja naročito u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, a sve u cilju rešavanja izazova koje sa sobom nosi ovakav demografski trend i kako bi se izbeglo povećanje diskriminacije starijih, uz pružanje institucionalne, materijalne i svake druge podrške. Unapređenje položaja starijih osoba, moguće je samo uz kompleksne multisektorske reforme i partnersku saradnju svih aktera.

Neophodno je vratiti se inicijativi Madridskog internacionalnog plana akcije o starenju i prilikom planiranja i donošenja dokumenata javne politike, u okviru analize efekata na društvo, posebnu pažnju usmeriti na uticaj na starije.

Konkretno, pored donošenja Strategije razvoja socijalne zaštite (koja se direktno odnosi na ostvarivanje potciljeva 1.1, 1.2 i 1.3 Agende 2030), neophodno je da se planira izrada i donošenje nove Strategije o starenju, koja bi na celovit način pristupila unapređivanju različitih aspekata života starijih osoba. Novom Strategijom bi trebalo utvrditi sveobuhvatne i koordinisane mere i aktivnosti za unapređivanje socijalne uključenosti starijih žena i muškaraca u Republici Srbiji kojima bi se, između ostalog, poboljšao njihov materijalni položaj, te unapredila njihova ljudska prava. Strategija starenja doprinela bi ispunjavanju potciljeva 1.4 i 1.5.

Razmotriti relaksiranje imovinskih kriterijuma za dodeljivanje prava na novčanu socijalnu pomoć za starija lica, imajući u vidu disparitet između stope siromaštva i udela ove starosne kategorije stanovništva u strukturi korisnika NSP. Ovaj predlog direktno korespondira i utiče na ispunjavanje potcila 1.3 Agende 2030.

Dodatno u okviru sistema socijalne zaštite treba ispratiti efekte uvođenja registra Socijalna karta, te na vreme reagovati korekcijama ukoliko se primeti neočekivano smanjenje broja korisnika socijalne zaštite (potcilj 1.3).

Imajući u vidu potciljeve 1.1, 1.2, 1.3 i posebno 1.a Agende 2030, u skladu sa mogućnostima, ali i potrebama, razmotriti povećanje izdataka za socijalnu zaštitu. U kratkoročnom periodu, neophodno je makar zaustaviti trend smanjenja udela izdataka za socijalnu zaštitu u ukupnim izdacima države.

Aneks

Tabela 1. COR 1 – Svet bez siromaštva – potciljevi i indikatori

Potcilj	Indikator	Praćenje indikatora u Srbiji
1.1 Do 2030. iskoreniti ekstremno siromaštvo svuda i za sve ljude, koje se meri kao broj ljudi koji žive sa manje od 1,25 dolara na dan	1.1.1 Udeo stanovništva koje živi ispod međunarodne linije siromaštva, prema polu, starosti, statusu zaposlenosti i geografskoj lokaciji (gradska/ostala naselja)	✗
1.2 Do 2030. najmanje za polovinu smanjiti broj muškaraca, žena i dece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva, prema nacionalnim definicijama siromaštva	1.2.1 Udeo stanovništva koje živi ispod nacionalne linije siromaštva, prema polu i starosti	1.2.1 Stopa rizika od siromaštva
	1.2.2 Udeo muškaraca, žena i dece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva, prema nacionalnim definicijama	1.2.2 Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti
1.3 Primeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mere za sve, uključujući najugroženije, i do 2030. postići dovoljno veliki obuhvat siromašnih i ranjivih	1.3.1 Udeo stanovništva obuhvaćenih sistemima socijalne zaštite, prema polu, uz razlikovanje dece, nezaposlenih lica, starijih lica, osoba sa invaliditetom, trudnica, novorođenčadi, žrtava povreda na radu, kao i siromašnih i ranjivih	1.3.1 Udeo stanovništva obuhvaćenih sistemima socijalne zaštite, prema polu
1.4 Do 2030. obezbediti da svi muškarci i žene, a posebno siromašni i pripadnici ranjivih grupa, imaju jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, odnosno drugim oblicima svojine, nasledstvu, prirodnim bogatstvima, odgovarajućim novim tehnologijama i finansijskim uslugama, uključujući mikrofinansiranje	1.4.1 Udeo stanovništva koje živi u domaćinstvima sa pristupom osnovnim uslugama	1.4.1a Udeo stanovništva koje živi u domaćinstvima sa pristupom osnovnim uslugama: korišćenje osnovnih usluga snabdevanja vodom za piće
		1.4.1b Udeo stanovništva koje živi u domaćinstvima sa pristupom osnovnim uslugama: korišćenje osnovnih sanitarnih usluga
	1.4.2 Udeo ukupne populacije odraslih osoba koje imaju sigurna prava na zemljište, (a) sa zakonski priznatom dokumentacijom, i (b) koji smatraju da su njihova prava na zemljištu sigurna, prema polu i vrsti prava na zemlju	✗

Potcilj	Indikator	Praćenje indikatora u Srbiji
1.5 Do 2030. izgraditi otpornost siromašnih i onih u stanjima ranjivosti i smanjiti njihovu izloženost i ranjivost od ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i katastrofa	1.5.1 (11.5.1, 13.1.1) Broj smrtnih slučajeva, nestalih lica i lica direktno pogođenih katastrofama na 100.000 stanovnika	1.5.1a Smrtni slučajevi, nestala lica i lica direktno pogođena katastrofama na 100.000 stanovnika
		1.5.1b Smrtni slučajevi, nestala lica i lica direktno pogođena katastrofama
	1.5.2 Direktni ekonomski gubici uzrokovani katastrofama u odnosu na globalni bruto domaći proizvod (BDP)	1.5.2a Direktni ekonomski gubici uzrokovani katastrofama u odnosu na globalni bruto domaći proizvod (BDP)
		1.5.2b Direktni ekonomski gubici uzrokovani katastrofama
	1.5.3 (11.b.1, 13.1.2) Broj zemalja koje usvajaju i primenjuju nacionalne strategije smanjenja rizika od katastrofa u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa 2015-2030. godine	1.5.3 (11.b.1, 13.1.2) Broj zemalja koje usvajaju i primenjuju nacionalne strategije smanjenja rizika od katastrofa u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa 2015-2030. godine (Ocena za Srbiju)
	1.5.4 (11.b.2, 13.1.3) Udeo lokalnih samouprava koje usvajaju i primenjuju strategije za smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou u skladu sa nacionalnim strategijama smanjenja rizika od katastrofa	1.5.4a Udeo lokalnih samouprava koje usvajaju i primenjuju strategije za smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou u skladu sa nacionalnim strategijama smanjenja rizika od katastrofa
		1.5.4b Broj lokalnih samouprava koje usvajaju i primenjuju strategije za smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou u skladu sa nacionalnim strategijama smanjenja rizika od katastrofa

Potcilj	Indikator	Praćenje indikatora u Srbiji
1.a Osigurati značajnu mobilizaciju resursa iz različitih izvora, između ostalog i kroz povećanu razvojnu saradnju, kako bi se obezbedila adekvatna i predvidljiva sredstva za zemlje u razvoju, posebno najmanje razvijene zemlje, da primenjuju programe i politike za okončanje svih oblika siromaštva	1.a.1 Ukupna bespovratna sredstva (grantovi) službene razvojne pomoći od svih donatora namenjena za smanjenje siromaštva, kao udeo u bruto nacionalnom dohotku zemlje primaoca	✗
	1.a.2 Udeo ukupnih državnih rashoda za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvo, i socijalna zaštita)	1.a.2 Udeo ukupnih državnih rashoda za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvo, i socijalna zaštita)
1.b Kreirati jasne okvire politika na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, zasnovane na razvojnim strategijama za borbu protiv siromaštva i rodnu osetljivost, kako bi se podržalo ubrzano investiranje u akcije na iskorenjivanju siromaštva	1.b.1 Javna socijalna potrošnja u korist siromašnih	✗

Izvor: <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/area/no-poverty/>

Analiza je pripremljena u okviru Platforme „Održivi razvoj za sve“ kojom se uspostavlja opštedruštveni dijalog među najznačajnijim nedržavnim akterima u Srbiji, poput civilnog društva, poslovnog sektora, akademske i istraživačke zajednice, profesionalnih udruženja, medija i građana, o usklađivanju razvojnih prioriteta Srbije sa ciljevima sadržanim u Agendi za održivi razvoj 2030. Platforma je strukturisana u tri tematska stuba koji odgovaraju trima dimenzijama održivog razvoja: socijalnoj, ekonomskoj i dimenziji zaštite životne sredine, ali funkcioniše na integrisan način, u skladu sa uskom povezanošću i isprepletenošću ciljeva održivog razvoja.

Platformu „Održivi razvoj za sve“ podržavaju Vlade Švajcarske i Nemačke a sprovodi je Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, u okviru projekta „Reforma javnih finansija – Agenda 2030“. Partneri na projektu su Beogradska otvorena škola, Fondacija BFPE za odgovorno društvo, Centar za visoke ekonomske studije, Fondacija Ana and Vlade Divac, Fondacija Centar za demokratiju, Timočki omladinski centar i Smart kolektiv.

Stavovi izneti u tekstu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju nužno zvanične stavove vlada Švajcarske i Nemačke, kao ni Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Literatura

Babović, M. (2022). *Izveštaj o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja do 2030. godine u Republici Srbiji – Izveštaj za 2021. godinu*. Beograd: Republički zavod za statistiku

Babović, M., Veličković, K., Stefanović, S., Todorović, N., Vračević, M. (2018). *Socijalna uključenost starijih osoba (65+) u Srbiji*. Beograd: Crveni krst Srbije

Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija (2021). *Kupovna moć stanovništva Potrošačka korpa - Decembar 2020*. Beograd: MTTT

Todorović, N., Vračević, M. (2019). *Međugeneracijska saradnja za početnike*. Beograd: Centar za odgovornu akciju

Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje a (2021). *Statistički godišnji bilten 2020*. Beograd: PIO fond

Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje b (2021). *Statistički mesečni bilten XII/2020*. Beograd: PIO fond

Republički zavod za socijalnu zaštitu (2021). *Izveštaj o radu centra za socijalni rad za 2020. godinu*. Beograd: RZSZ

Republički zavod za statistiku (2021). *Saopštene PD10 – Anketa o prihodima i uslovima života, broj 282 – god. LXXI*. Beograd: RZS

Stanić, K. (2008). *Uloga penzijskog sistema u održanju nivoa prihoda u starosti – merenje i međunarodna poređenja*. Beograd: Kvartalni monitor

Ujedinjene nacije (UN) (2008). *Vodič za nacionalnu implementaciju Madridskog internacionalnog plana akcije o starenju*. Njujork: UN. dostupno na: <http://www.zavodsz.gov.rs/media/1254/vodic-za-nacionalnu-implementaciju-mipaa.pdf>

Zakon o socijalnoj zaštiti, Službeni glasnik RS, br. 24/2011

Zakon o socijalnim kartama, Službeni glasnik RS, broj 14/2021

Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju, Službeni glasnik RS, broj 34/2003, 64/2004 - odluka US, 84/2004 - dr. zakon, 85/2005, 101/2005 - dr. zakon, 63/2006 - odluka US, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014, 73/2018, 46/2019 - odluka US, 86/2019 i 62/2021

Zakon o radu, Službeni glasnik RS, 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - odluka US, 113/2017 i 95/2018 - autentično tumačenje

Zakon o socijalnom stanovanju, Službeni glasnik RS, broj 72/2009

ODRŽIVI
RAZVOJ
ZA SVE

Internet izvori:

Age Platform Europe. *Social rights for all generations: time to deliver on the European Pillar of Social Rights*. dostupno na: <https://www.age-platform.eu/special-briefing/social-rights-all-generations-time-deliver-european-pillar-social-rights>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica posvećena praćenju COR: <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/o-ciljevima/>, pristupljeno 27.04.2022.

Dev Info baza podataka Republičkog zavoda za statistiku: <http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries/asp/Home.aspx>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica Republičkog zavoda za statistiku posvećena SILC-u: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/potrosnja-prihodi-i-uslovi-zivota/prihodi-i-uslovi-zivota/>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica Republičkog zavoda za statistiku posvećena ARS-u: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/trziste-rada/anketa-o-radnoj-snazi/>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva posvećena merenju siromaštva (a): <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika-siromastva/>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva posvećena relativnom siromaštvu (b): <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika-siromastva/relativno-siromastvo/>, pristupljeno 27.04.2022.

Internet stranica Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva posvećena apsolutnom siromaštvu (c): <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika-siromastva/apsolutno-siromastvo/>, pristupljeno 27.04.2022.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Analiza je pripremljena u okviru Platforme "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

Analysis: Elderly poverty in Serbia and Agenda 2030 (Summary)

Author: Lidija Kuzmanov

Document/publication was produced within the "SDG For All" Platform, supported by the Governments of Switzerland and Germany and implemented by Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

For further information please contact info@sdgs4all.rs

Summary

The Elderly Poverty in Serbia and Agenda 2030 Analysis was prepared within the advisory Thematic Group – Eradicating Poverty within the SDGs for All Platform.

As part of the analysis, the Sustainable Development Goal aimed at eradicating poverty (SDG 1) was presented, as well as the progress of the Republic of Serbia towards its fulfillment. Significant progress has been achieved in reducing the risk of poverty and the risk of poverty or social exclusion, both in short (2016–2020) and long-term period (2013–2020). The population over-65, however, is the only age group that has been moving away from the target and whose poverty has increased over the past five years.

The analysis offers an overview of trends in the area of the elderly poverty, both absolute and relative, and considers the importance of pensions for reducing poverty, the pension to average wage ratio, as well as the minimum or average consumption basket to pension ratio. The constant decrease in the average pension to average wage ratio in the period from 2009 to 2020, as well as the constant ratio of the minimum consumer basket to the average pension at the level of around 1.4, indicates the worsening financial position of the elderly.

Within the segment dedicated to the measures taken against poverty of the elderly, the analysis provides an overview of financial social assistance, as currently the only type of measure against poverty in the Republic of Serbia. Financial social assistance is one of the basic material benefits aimed at the poor, and the analysis shows that the conditions for exercising the right to this benefit are not favorable to the elderly, and in certain segments, are even unfair to them.

The analysis also presents the international strategic and the national legislative framework of the Republic of Serbia and points to the lack of a national strategic framework aimed at reducing the poverty of the elderly in the Republic of Serbia.

Given the demographic trends, goals of the 2030 Agenda and the worsening material situation of the elderly, the necessity of adopting a strategic framework that would, along with harmonization with the international framework, contribute to a comprehensive and integrated response to the mentioned problem in the future period is one of the main recommendations of the analysis.